Oikeusministeriö NEUVOSTORAPORTTI OM2020-00024

ESI Aittoniemi Eeva(OM) 06.02.2020
JjulkinenJULKINEN

Asia
EU/OSA/Epävirallinen oikeus- ja sisäministerikokous 23.-24.1.2020; oikeusasiat

Kokous
Epävirallinen oikeus- ja sisäministerikokous 23.01.2020 - 24.01.2020

EU-puheenjohtajamaa Kroatia jatkaa keskustelua oikeusalan tulevaisuuden toimista Suomen puheenjohtajakaudella tehdyn työn pohjalta. Painopisteenä on unionin yhteiset arvot ja oikeusvaltioperiaate, keskinäinen luottamus, turvallisuus ja uudet teknologiat.

1.Vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueen tulevaisuus

PJ maa Kroatia totesi tavoitteena olevan, että Romanian ja Suomen pj-kaudella tehdyn tulevaisuustyön pohjalta identifioidaan nyt oikeus- ja sisäasioiden sektoria koskevat horisontaaliset teemat, joiden varaan rakennetaan vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueen strategiset suuntaviivat tuleville vuosille. Taustalla on jo Eurooppa-neuvoston strateginen agenda ja komission suuntaviivat vuosille 2019-2024. PJ-maan ehdotus neljäksi OSA-sektorin tulevaisuuden prioriteetiksi ovat arvot ja oikeusvaltioperiaate; keskinäinen luottamus; eurooppalaisen yhteisen tilan suojelu sekä tekoäly ja uudet teknologiat. Ensimmäinen luonnos strategisiksi suuntaviivoiksi jaetaan pian, ja tuodaan maaliskuun OSA-neuvoston hyväksyttäväksi, ja siitä edelleen maaliskuun Eurooppa-neuvostolle.

Komissaari Reynders hahmotteli tulevia oikeusalan toimia. Komissio mm. toi esiin tarpeen vahvistaa jäsenvaltioiden välistä keskinäistä luottamusta, koska tämä on oikeudellisten päätösten vastavuoroisen tunnustamisen edellytys. Esiin nousi myös tarve jatkaa työtä oikeuslaitosten riippumattomuuden ja tehokkuuden edistämiseksi. Vireillä on myös tärkeää lainsäädäntötyötä, erityisesti sähköisen todistusaineiston osalta. Komissio panostaa myös sääntelyn täytäntöönpanon valvontaan. Komissaari nosti esiin myös Eurojustin merkityksen, ml. MFF-neuvotteluissa. EPPO:n perustamistyötä jatketaan. Siviili- ja kauppaoikeuden alalla tärkeää on, että kansalaiset pääsevät oikeuksiinsa nopeammin ja halvemmin, ja että toimet perustuvat käytännön tarpeisiin. Komissio korosti myös demokratian ja oikeusvaltion periaatteita OSA-sektorin yhteistyön perustana; oikeusvaltiomekanismin valmistelu on käynnissä, OSA-sektorilla tärkeä rooli keskustelujen syventämiseksi. Komissio valmistelee myös perusoikeusraporttia ja jatkaa vihapuhetta koskevien käytännesääntöjen seurantaa. Työ jatkuu myös mm. tekoälyn ja tietosuojan saralla.

EP/LIBE-komitean puheenjohtaja korosti puheenvuorossaan EU:n yhteisiä arvoja, jotka muodostavat keskinäisen luottamuksen ja vastavuoroisen tunnustamisen perustan, ja peräänkuulutti uutta kattavaa oikeusvaltiomekanismia. Nosti esiin myös prosessuaalisten oikeuksien paketin täytäntöönpanon, vihapuheen torjumisen, vaalivaikuttamisen ja tekoälykehityksen.

Myös EP/JURI-komitean varapuheenjohtaja korosti puheenvuorossaan eurooppalaista näkemystä oikeudesta, oikeuksista ja arvoista. On uudelleen vahvistettava EU:n demokraattinen ja oikeusvaltiollinen luonne. Nosti tässä yhteydessä esiin mm. EP:n ehdotuksen lisätä oikeusalan rahoitusohjelmille osoitettavia määrärahoja, huolta on myös Eurojustin rahoituksesta. Nosti esiin myös uuden oikeusvaltiomekanismin, edustajakannedirektiivin, eurooppalaisten vähäisten vaatimusten menettelyn laajentamisen, mahdollisen eurooppalaisen kansalaisjärjestöstatuutin ja tekoälykehityksen.

Kaikki jäsenvaltiot käyttivät puheenvuoron eikä yksikään kyseenalaistanut PJ-maan esittämiä prioriteetteja. Prioriteetteina korostettiin unionin yhteisiä arvoja, oikeusvaltioperiaatetta, perusoikeuksia ja jäsenvaltioiden keskinäistä luottamusta, ja useat nostivat erikseen esiin myös EU:n liittymisen Euroopan ihmisoikeussopimukseen sekä rikosten uhrien suojelun. Uudelle oikeusvaltiomekanismille annettiin laajasti tukea, ja perusoikeuksia korostettiin. Useissa puheenvuoroissa nostettiin vahvasti esiin myös vihapuheen vastainen työ, jota priorisoitava. Korruption torjunta ja oikeuslaitosten itsenäisyys nostettiin esiin tärkeinä tulevaisuudenkin teemoina oikeusvaltiotyössä ja näistä OSA-neuvostossa on säännöllisesti keskusteltava. Sääntelyn osalta useissa puheenvuoroissa korostettiin olemassa olevan sääntelyn tehokasta täytäntöönpanoa ja uutta sääntelyä vain vaikutusarvioinnin ja osoitetun tarpeen pohjalta. Puheenvuoroissa nousi esiin myös useita tekoäly- ja digitalisaatiokehitykseen liittyviä näkemyksiä. EPPO:n osalta tuotiin esiin, että ennen jatkokeskusteluja viraston on osoitettava tehokkuutensa. Kokous oli viimeinen OSA-ministerikokous, johon UK osallistui.

Suomen oikeusministeri Henriksson korosti yhteisiä arvoja ja oikeusvaltioperiaatetta prioriteettina ja nosti esiin tarpeen yhdessä etsiä ratkaisuja esille nouseviin ilmiöihin kuten vihapuheeseen, joka selvästi aiheuttaa kasvavaa huolta jäsenvaltioissa. Ministeri korosti, että keskinäinen luottamus edellyttää myös korruption vastaisen työn tehostamista. Mitä tulee digitalisaatioon, sen avaamat mahdollisuudet on hyödynnettävä datatalouden edistämiseksi, ja myös oikeuden ja sääntelyn alalla tulee pysyä digitaalisen kehityksen perässä. Unionilainsäädännössä on saatu aikaan paljon tärkeitä edistysaskelia, ja tämän täytäntöönpanoon on nyt panostettava. Uusi sääntely edellyttää aina vaikutusarviointia, lisäarvoa ja osoitettua tarvetta; erityisesti rikosoikeuden alalla on edettävä varovasti. Siviilioikeuden alalla EU:n on panostettava monenväliseen yhteistyöhön.

Kokoukseen osallistuivat myös EU:n perusoikeusvirasto, Eurojust, EPPO ja EU:n terrorismikoordinaattori.

2.Oikeudellisen koulutuksen kehittäminen

Komissaari Reynders muistutti puheenvuorossaan, että oikeudellinen koulutus nousi EU:n agendalle parikymmentä vuotta sitten, ja vahvistui entisestään Lissabonin sopimuksen voimaantultua, kun oikeudellisen koulutuksen tukeminen todetaan perussopimustasolla yhtenä EU:n oikeusalueen työkaluna. Komission vuonna 2011 antama tiedonanto käynnisti eurooppalaisen oikeusalan koulutuksen strategian toteuttamisen. Vuonna 2019 tämän strategian toteutumista arvioitiin ja arviointiraportti antaa hyvää pohjaa jatkotyölle. Komission tarkoituksena on laajentaa koulutuksen alaa sekä sisällöltään että kohderyhmältään. Eurooppalaisen tuomarikoulutusverkoston edustaja kertoi verkoston työstä.

Reilu kymmenkunta jäsenvaltiota käytti puheenvuoron, jossa annettiin tukea eurooppalaisen oikeudellisen koulutuksen ja tätä koskevan yhteistyön kehittämiselle.

3.Työlounas: oikeudellinen yhteistyö eurooppalaisella ja kansallisella tasolla; Euroopan siviili- ja kauppaoikeudellisen verkoston rooli ja merkitys

Oikeusministereiden työlounaalla keskusteltiin puheenjohtajan keskusteluasiakirjan pohjalta Euroopan siviili- ja kauppaoikeudellisen verkoston roolista ja merkityksestä eurooppalaisen oikeudellisen yhteistyön edistäjänä.

Suomen edustajat

Oikeusministeri Anna-Maja Henriksson ja virkamiesdelegaatio

Asiakirjat

Puheenjohtajan keskusteluasiakirjat asiakohdittain

Liitteet

Viite

Asiasanat	oikeus- ja sisäasiat
Hoitaa	**OM, SM, UM**
Tiedoksi	EUE, STM, TEM, TULLI, VM, VNK, VTV